

Роботодавець зобов'язаний установлювати неповний робочий день чи неповний робочий тиждень на прохання вагітної жінки, одного з батьків (опікуна, попечителя), що має дитину у віці до 14 років (дитину-інваліда у віці до 18 років), а також особу, що здійснює догляд за хворим членом родини відповідно до медичного висновку (ст. 56 КЗпП) [3].

Працівники, що працюють на умовах неповного робочого часу, мають трудові права нарівні з особами, що трудяться повний робочий час (нормальний чи скорочений). Так, особам, зайнятим неповний робочий час, надаються повна щорічна і навчальна відпустки; час роботи зараховується у виробничий стаж як повний робочий час; премії за виконану роботу нараховуються на загальних підставах; вихідні і святкові дні даються відповідно до трудового законодавства.

Література

1. Праця і закон. – 2003. – № 3. – С. 13-15.

2. Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2001%D0%BF>

3. Кодекс законів про працю України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2016 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К.: Паливода А.В., 2016. – 128 с.

УДК 347.453.6(043.2)

Такаджі Л.Г., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Зеленова М.О., асистент

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВА НА ЧЕСТЬ, ГІДНІСТЬ ТА ЗАХИСТ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

У сучасному цивілізованому демократичному суспільстві права людини мають першорядне значення. Таке твердження має конституційне закріплення у статті 3 Конституції України, відповідно до якого людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. А в свою чергу утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Особисті немайнові права тривалий час не мали чітко визначеного цивільно-правового регулювання, незважаючи на згадки про них ще у

римському праві. Вважалось, що як не підлягає правовому регулюванню порядок вживання повітря, яким людина дихає, так не можна і регулювати особисті немайнові права [1, с. 65].

Ще в Стародавній Греції і Стародавньому Римі поняття честі і гідності співставлялися з повагою до особистості, співвідносилися з мораллю і правом. Честь відігравала значну роль в етиці багатьох великих мислителів, політиків, філософів різних епох і народів, характеризуючи далеко не в малій мірі їх суспільні погляди і напрями діяльності. З точки зору філософсько-правових переконань, честь являє собою могутню владу, найбільшу з сил, що виявляються в історії відносин людей і народів загалом. Поняття честі і гідності мають і певну спрямованість. Їх об'єктом є передусім, людина, або група людей, або колектив, або в більш широкому плані говорять про честь нації.

Гідність фізичної особи є «старожилом» серед інших особистих немайнових благ у розумінні її «цивільно-правової прописки». Адже саме відносини щодо захисту честі та гідності фізичної особи стали першим кроком на шляху включення особистих немайнових відносин до структури предмета цивільного права. Пройшов тривалий час, але поняття «честі» та «гідності» і до сьогодні є традиційним як для національного законодавства, так і для юридичного терміновживання та формують частини єдиного цілого, яке спрямоване на забезпечення соціального статусу фізичної особи [4, с. 307].

На історичний шлях розвитку законодавства про захист честі, гідності та ділової репутації звертає увагу Р. О. Стефанчук, який виділяє сім основних етапів в законодавстві України на шляху до його сучасного стану у названій сфері. Перший етап тривав, починаючи з першого закріплення у Руській Правді і до початку XII ст.; другий етап – починаючи з середини XII ст. до середини XVII ст., протягом якого законодавець упровадив відповідальність за образу словом, а характер відповідальності за даний вид посягань залишався кримінально-правовим; уперше передбачена можливість диференціації між кримінальною та цивільною відповідальністю на вибір потерпілого за образу честі була закріплена в середині XVII ст., коли і розпочався третій етап історичного розвитку законодавства про захист честі, гідності, ділової репутації; відповідальність у цей період носила вигляд штрафу, а не компенсації. Четвертий етап розпочався в середині XIX ст. і тривав до 1917 року. В цей період були запроваджені норми, якими захищалась немайна сфера особи, що була порушена внаслідок образи. Починаючи з 1917 року, розпочався п'ятий етап, який характеризувався відсутністю будь-яких цивільно-правових норм, якими би були захищені честь, гідність чи репутація. З 1961 року почався якісно новий період розвитку, коли цивільне право поширило свій захист на честь та гідність, який зводився до вимоги спростування та відшкодування заподіяної майнової шкоди.

Сьомий етап розвитку законодавства про захист честі, гідності, ділової репутації «характеризується забезпеченням всебічного правового захисту честі, гідності та репутації від будь-яких посягань, розширенням способів правового захисту вказаних особистих немайнових благ та визнанням їх вищими соціальними цінностями» [1, с. 66].

Коментуючи відповідні норми ЦК УРСР 1963 року, автори визначали честь як соціально значиму позитивну оцінку моральних та інших рис і властивостей образу громадянина або організації, які позитивно визначають їх положення в суспільстві. Внутрішній аспект честі повністю втрачалися. Гідність, в свою чергу, розглядалася як відображення цього положення у свідомості особи, організації. У силу того, що при вирішенні спорів внутрішнім аспектам честі уваги практично не приділялося, розглядаючи основні механізми захисту репутації, що використовувались радянськими вченими, можна виділити три варіанти приниження:

— умисне поширення завідомо неправдивих, таких, що ганьблять іншу особу, вигадок (наклеп). У радянському праві діяла презумпція добропорядності, тобто відомості, що ганьблять особу, передбачалися як такі, що не відповідають дійсності, поки не доведено протилежне. Постраждалих від наклепу захищало кримінальне законодавство, що дозволяє громадянину (або організації) порушити кримінальну справу. На відміну від образи за кримінальним законодавством, в позові про наклеп найбільш важливе значення мала недостовірність інформації, а не форма її викладу;

— поширення неправдивої інформації в стані добросовісної помилки – в цьому випадку застосовувався тільки цивільний позов і вина відповідача значення не мала;

— умисне поширення компрометуючої інформації, відповідної дійсності, – те, що в радянському праві називалося дифамації (на відміну від західної трактування цього терміну, де відповідність інформації фактам до уваги не бралась) [3, с. 10]. Законодавство того часу санкцій за поширення відомостей такого роду не передбачало. Вважалося навіть, що оприлюднення поганих вчинків громадянина, які зачіпають інтереси будь-яких колективів чи суспільство в цілому, є допустимим і виправданим.

На сьогодні повага до честі, гідності, недоторканість ділової репутації виступає гармонійною складовою особистих немайнових відносин і регулювання його повинно здійснюватися переважно на підставі загальних положень про особисті немайнові права у рамках цивільного права.

Чесць розглядається як особисте немайнове благо, яке є, по суті, позитивною соціальною інформацією про особу, яка ґрунтується на уявленнях про добро і зло, усталених у суспільстві, і усвідомлюється самою особою. Водночас честь виступає як сукупність найвищих морально-етичних принципів особистості, і як благо, яке дає право на

повагу, пошану і визнання людини у суспільстві.

Гідність – це особисте немайнове благо, яке є інформацією про цінність кожної особи, визнану у суспільстві.

Ділова репутація – це інформація, яка набула рис суспільного знання про досягнення тої чи іншої особи. Ділова репутація ґрунтується на висновках щодо морального обличчя, ділових якостей і законслухняності фізичної особи і пов'язується у сучасному баченні найчастіше з добрим ім'ям фізичної особи.

Значна частка змісту понять «честь», «гідність», «ділова репутація» лежить у площині не права, а моралі, тому вдосконалення правового регулювання та захисту честі, гідності, ділової репутації знаходиться у прямій залежності від морального стану суспільства, моральних якостей, які розглядаються ним в якості основоположних і незмінних [2, с. 30].

Література

1. Блажівська О. Є. Розвиток положень про захист гідності, честі та ділової репутації у кодифікаціях цивільного законодавства України радянського періоду / О. Є. Блажівська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 2. – С. 65 – 69.

2. Попов Ю. В. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи / Ю. В. Попов, К. Р. Федонюк // Юридична наука. – 2012. – № 2. – С. 27 – 31.

3. Рафиева Л. К. Гражданско-правовая защита чести и достоинства личности в СССР: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Л. К. Рафиева. – Л., 1966. – 23 с.

4. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Стефанчук Руслан Олексійович. – К., 2007. – 542 с.

УДК 347.34.3(043.2)

Хомченко О.В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Омельченко Г. В., асистент

РОЛЬ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОСТІ ТА РОЗУМНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Загальними засадами цивільного права є фундаментальні ідеї, згідно з якими відбувається регулювання цивільно-правових відносин. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), а саме ст. 3, визначає такі принципи як неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини, свобода договору тощо. І серед цих засад є ще одна – це принцип справедливості, добросовісності та розумності. До того ж ст. 509